

Τα χωριά είναι κτισμένα σε υψώματα, σε πλαγιές ή οροπέδια κοντά σε τρεχούμενο νερό. Στο υψηλότερο σημείο χτίζεται η εκκλησία. Κοντά στις εκκλησίες υπάρχει συνήθως η πλατεία με τη βρύση. Το παραδοσιακό σπίτι αποτελείται από κατώι και ανώι. Το κατώι χρησιμοποιείται για την αποθήκευση αγαθών και τη φύλαξη ζώων ενώ το ανώι είναι η κυρίως κατοικία. Η είσοδος στο σπίτι γίνεται από το ανώι με εξωτερική σκάλα. Η στέγη είναι απλή δίρριχτη ή τετράρριχτη.

Ο ορεινός αποικισμός ξεκινά το 1600, όταν οι πόλεις και οι κάμποι ερημώνονται εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της σκληρής οθωμανικής φορολογίας. Οι πρώτες αποικίσεις έγιναν με γνώμονα την ασφάλεια και την άμυνα των κατοίκων. Οι οικισμοί άκμασαν μεταξύ 1770-1814. Η ανάπτυξη συνεχίστηκε και μετά την Απελευθέρωση και κυρίως μεταξύ 1840-1880, οπότε και χρονολογούνται τα περισσότερα από τα σωζόμενα και τα καλύτερα διατηρημένα σπίτια, αρχοντικά, εκκλησίες, γεφύρια και βρύσες.

Επίσης την ίδια περίοδο βρίσκουμε και πολλά προβιομηχανικά κτίσματα, όπως νερόμυλους, ασβεστοκάμινια κ.α. Με το τέλος του 19ου αιώνα αρχίζει η οριστική εγκατάλειψη και ταυτόχρονα ο πεδινός αποικισμός.

- Παραδοσιακοί οικισμοί: Ο επισκέπτης - περιηγητής θα συναντήσει παραδοσιακούς οικισμούς, στο Παναχαϊκό, και κατ' αρχήν, στα «Χωριά της Ζουμπάτας» ή «Αρβανιτοχώρια» του Δήμου Πατρέων, δηλαδή στα χωριά **Σούλι, Μοίρα και Ζουμπάτα** στις πηγές του Γλαύκου ποταμού. Επίσης, βορειότερα, στο ιστορικό **Σαλμενίκο** του Δήμου Ερινεού, καθώς και στα χωριά **Κρυσταλόβρυση, Πετρωτό, Καλλιθέα** του Δήμου Μεσσάτιδος, όπως επίσης και στο **Λεόντιο και Δεμέστιχα** της Κοινότητας Λεοντίου.

Παραδοσιακοί οικισμοί υπάρχουν ανάμεσα στο Παναχαϊκό και τον Ερύμανθο, στις απόκρημνες πλαγιές τους, που βρέχονται

απ' τα νερά του Πείρου ποταμού, στα «Νεζεροχώρια» του Δήμου Φαρρών, δηλαδή στα χωριά **Καταρράκτης, Καλάνιστρα, Ροδιά, Κάλανος, Πλάτανος** (στην πλαγιά του Παναχαϊκού) και απέναντί τους (στην πλαγιά του Ερύμανθου) στα χωριά

Λακκώ ματα και Χρυσοπηγή

. Οικισμοί υπάρχουν και στη

Χαλανδρίτσα

(πολλά τα πέτρινα σπίτια),

Πλατανόβρυση, Βαλμαντούρα, Ελληνικό, Καλούσι και Κούμανι

, ανατολικά του Ερύμανθου και στο Δήμο Τριταίας στα χωριά

Αγία Βαρβάρα, Δροσιά, Αλεποχώρι, Σκιαδάς, Σκούρα, Βελιμάχι και Καλέντζι

της ομώνυμης Κοινότητας. Εξαιρετικής αρχιτεκτονικής είναι το

Αλεποχώρι

το οποίο είναι φτιαγμένο από πέτρα και έχει χαρακτηριστεί από το 1976 ως παραδοσιακός οικισμός.

Η αναγκαιότητα άμυνας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας είναι ορατή στα σπίτια.

Οι περισσότεροι, όμως, ορεινοί οικισμοί με πραγματικό παραδοσιακό ενδιαφέρον βρίσκονται στην περιοχή των Καλαβρύτων. Σε ολόκληρο τον ορεινό όγκο του Χελμού πλήθος οικισμών, με ελάχιστο αριθμό κατοίκων, διατήρησαν την παραδοσιακή τους

φυσιογνωμία.

Στην ανατολική πλευρά του Νομού, στην κοιλάδα του Κράθι ποταμού, υπάρχουν τα «**Μαστοροχώρια**

» της Νωνάκριδας ή «Κλουκινοχώρια». Βόρεια των Καλαβρύτων, στην κοιλάδα του Βουραϊκού ποταμού με το σπάνιας ομορφιάς φυσικό τοπίο, βρίσκεται η

Ζαχλωρού

και στην ίδια περίπου περιοχή (πάντα στο Δήμο Καλαβρύτων) συναντάμε τους

Ρογούς, την Κερπινή,

τα

Δουμενά και το Σκεπαστό.

Νότια των Καλαβρύτων, ορθώνονται τα ιστορικά μεγαλοχώρια **Κέρτεζη και Άνω-Κάτω Λουσοί** (παλαιά Σουδενά),

με έξοχα διατηρημένους οικισμούς και, νοτιότερα, στις περιοχές

Κλειτορίας, Δάφνης και Ψωφίδας

, που διασχίζει ένα πυκνό δίκτυο ποταμών και παραποτάμων, βρίσκονται οι σημαντικότεροι παραδοσιακοί οικισμοί του Νομού Αχαΐας. «...Πάνω σε αθέατα υψίπεδα ή σε απόκρημνες πλαγιές...», αναφέρει ο Βασ. Χριστόπουλος, «...σε μια οργανιστική βλάστηση ή σε έναν ξερό βράχο, που πολλές φορές συνυπάρχουν, προσφέρουν μια μεγάλη ποικιλία τοπίων με σπάνιες και πλούσιες φυσικές ομορφιές. Αναφέρουμε, πρώτα τα μεγάλα ιστορικά κεφαλοχώρια:

το Σοποτό (σήμερα Αροανία), τη Δάφνη

... και τέλος το

Λειβάρτζι και το Λεχούρι

...Αρχίζοντας από βόρεια την “ιχνηλάτηση” της περιοχής αυτής συναντάμε :

Άρμπουνα, Πλανητέρο

- χτισμένο σε ύψωμα που στη ρίζα του βρίσκονται οι πλούσιες πηγές του Αροάνιου - Καστριά, με το θαυμάσιο Σπήλαιο των Λιμνών ...».

Συνεχίζοντας την «ιχνηλάτηση» της πανέμορφης αυτής περιοχής, νοτιότερα, συναντάμε τα χωριά του Δήμου Λευκασίου:

Παραδοσιακοί Ορεινοί Οικισμοί

